

Prostředí školy

„Zdravá zahrada je otevřená kniha, z které se pořád máme co učit.“ Helena Vlašínová.

Aktuální téma

Rostlinné a živočišné druhy nám doslova mizí před očima. Mnohé dokonce zaniknou dříve, než si toho vůbec všimneme. Příčiny jsou různé – od nadměrného lovu po globální změny klimatu, tou nejzávažnější však je ztráta biotopu, neboli stanoviště, na které se daný druh váže. Rostliny a živočichové potřebují místo k životu, stejně jako lidé. Ve snaze uchovat biologickou rozmanitost vznikají chráněné krajinné oblasti a národní parky po celém světě. K zachování biodiverzity však můžeme přispívat i my. Na to, jaké jsou možnosti například u vás ve škole, jsme se zeptali Heleny Vlašínové, která se ve svém volném čase, ale i profesně, věnuje šíření myšlenky přírodního přístupu k zahradám. Jsme rádi, že se právě ona stala garantem části příručky věnované venkovnímu prostředí školy, tedy školním zahradám.

Ing. Helena Vlašínová, Ph.D.

Helena Vlašínová je absolventkou Agronomické fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, kde pracuje ve výzkumu na Ústavu biologie rostlin. Dlouhodobě se zabývá pěstováním rostlin v souladu s přírodou. Spolupracuje se Střediskem ekologické výchovy Lipka v Brně, kde vedla několik let Klub aplikované botaniky a kde se podílí na přednáškové i poradenské činnosti v oblasti biozahrad a využití planých rostlin. Ve spolupráci s Ekologickým institutem Veronika v Brně pořádá pravidelné setkání přátel přírodní zahrady. Je členkou o. p. s. Gengel, kde se podílí na záchraně a síření starých plodin. Od roku 1998 je aktivní členkou asociace Permakultura (CS). Své teoretické znalosti i praktické zkušenosti shrnula v publikaci Zdravá zahrada.

TEREZA: Proč je podle vás potřeba uchovat biologickou rozmanitost na zemi?

Helena Vlašínová: Rozmanitost je zárukou pokračování života. Nejen v přírodě, ale i v lidské společnosti je důležitá pestrost. Představte si ostrov, kde by žili jen sami počítačová experti, řečení „ajtáci“ a nikdo neuměl dělat nic jiného. Nikdo by neuměl vypěstovat žádné plodiny, nic uvařit, ani nic přivést, pokud by se to rychle nenaučili, brzo by skončili. I jednostrannost v přírodě je zranitelná a labilní. Pokud je na jednom místě mnoho stejných organizmů, brzy se mezi nimi rozšíří choroby nebo přijdou jejich predátoři, tedy jiné organizmy, které se jimi živí. Čím je příroda kolem nás rozmanitější, tím je stabilnější. Všechny organizmy žijí ve vzájemných vztazích, a pokud je jeden oslabený, jeho místo zaujme rychle jiný.

TEREZA: Co byste poradila školám, které chtějí začít přispívat k zachování biodiverzity?

Helena Vlašínová: Pokud má škola svoji zahradu má téměř vyhráno. Druhým krokem je seznámit se s možnostmi, jak zahradničit v souladu s přírodou, tak, aby se na školní zahradě dařilo všemu živému.

TEREZA: Jak by takové zahradničení mělo podle vás vypadat?

Helena Vlašínová: Aby byla zahrada zdravá, měla by se především obejít bez chemikálií. Dalším předpokladem je rozmanitost rostlin. I když plevelné rostliny nemají stejnou hodnotu jako zelenina, na přírodní zahradě je do určité míry tolerujeme, naučíme se je využívat v kuchyni a vážíme si jich, protože plevelné rostliny spolupůsobí při tvorbě půdy, chrání ji a poskytují potravu volně žijícím živočichům. Taková zahrada ale není džungle, kde si všechno roste podle svého a kde se zahradník o nic nestará. I zde je nutný řád a jisté úsilí, na které ale nejste sami.

ZŠ Údlice

Internetové portály, na kterých naleznete užitečné informace

ZŠ Mohelno

Ekozahrady

Na těchto stránkách najdete mnoho inspirace i užitečných informací, můžete se zde přihlásit i na kurz ekozahradničení.
<http://www.ekozahrady.com/>

FSC Česká republika

Hlavní snahou tohoto občanského sdružení, které je jednou z poboček světové organizace, je podporovat ekologicky šetrné, sociálně prospěšné a ekonomicky životaschopné obhospodařování lesů, a tím napomoci chránit ohrožené a devastované světové

lesy. FSC vytvořilo prestižní mezinárodní systém certifikace lesů a podniků, které dřevo z certifikovaných lesů zpracovávají ve výrobky. Logo FSC na výrobku znamená záruku, že svým nákupem podporujete lesní hospodaření šetrné k přírodě a místním lidem. Na internetových stránkách naleznete databázi výrobků s logem FSC dostupných v České republice.

<http://www.czechfsc.cz/>

Vnitřní prostředí školy

Škola je místem, kde vy i vaši žáci tráví zhruba jednu čtvrtinu celého dne. Nemělo by vám být proto lhostejné, jak se ve škole cítíte. Jednou z možností, jak to zjistit je udělat malý průzkum, třeba formou dotazníku. Od žáků a učitelů se můžete dozvědět mnoho zajímavých postřehů a nápadů na zlepšení. Jelikož jste zapojeni do programu Ekoškola, snažte se při vymýšlení a následném realizování návrhů na zlepšení myslet i na jejich šetrnost a ohleduplnost k životnímu prostředí. Výstavba bazénu nebo nápojové automaty na chodbách nejsou tou správnou cestou. Opatrní buďte například i při výběru barvy na vymalování tříd a chodeb, i zde je možné zvolit ekologicky šetrný výrobek. Účelem této příručky je, seznámit vás se současnými možnostmi a poskytnout vám některé tipy na vylepšení prostředí vaší školy.

ZŠ Generála Janouška, Praha

Vyměňte školní zvoněk za příjemnou melodii?

Nejenom žáci určitě uvítají, když je bude na začátek a konec hodiny upozorňovat některá z jejich oblíbených melodií či část písničky namísto klasického zvonění. Každá třída může podat své návrhy. Ideální je melodie často střídat, aby vás nezačaly otravovat stejně jako školní zvoněk.

Vnější prostředí školy

Zahrada

„Přírodně utvářená zahrada skýtá dětem možnost naplnit potřebu pohybu, experimentovat s přírodními materiály jakými jsou dřevo, hlína, voda a rostliny, pozorovat zvířata a rostliny, bezprostředně prožívat střídání ročních období všemi smysly a na vlastní kůži.“
Nadace Veronica.

Využívání školních zahrad k odpočinku, pohybu, ale hlavně k výuce podporuje řada organizací a nadací, zde jsou některé aktuální projekty, do kterých se můžete zapojit a získat tak alespoň část finanční podpory.

ZŠ Nad Přehradou, Praha 10

Zelené školní zahrady – Plzeňský kraj

“Učebna v přírodě má své nezastupitelné místo ve školní výuce stejně jako tělocvična nebo počítačová učebna.”

Cílem programu Zelené školní zahrady je podpořit netradiční formy výuky v oblasti environmentálního vzdělávání dětí a mládeže prostřednictvím přeměny tradiční školní zahrady na ekologickou školní zahradu.

<http://www.zelenypoklad.org/>

Literatura:

Havlová, Soňa.: Dobré rady pro zdravou zahradu. Beta, Praha 2004

Brunsová, Susanne.: 100 rad pro přírodní zahrádku. GRANIT, Praha 1994

Burešová Květoslava.: Hurá z lavic do přírody...3. Chaloupky 2006

Doplněné vydání publikace pro vyučování v lese, na louce, u potoka, u rybníka, na zahradě, v parku i na poli. Obsahuje pracovní listy, návody k výrobě pomůcek, obrazové tabule, sérii jednoduchých klíčů k určování mechů, dřevin, pobytových znamení, vodních živočichů, hub a ptačích hnízd. Naleznete zde i náměty na netradiční výtvarnou výchovu v lese.

Vlašínová Helena: Zdravá zahrada. ERA group spol. s.r.o., Brno 2006

Autorka knihy vám poradí, jak na vaši zahradu přilákat drobné živočichy a hmyz, abyste mohli využít jejich pomoci. Přesvědčí vás o užitečnosti jednotlivých „plevelných“ rostlin – nejen pro hnojení, ale například i v kuchyni. Dozvíte se, v čem se liší mulčování od tzv. hnojení, že spadané listí nemusíte vždy sklízet a jak kypřit půdu jinak než přerytím celé zahrady.